

Sicrhau cydraddoldeb
Sut y gall gwasanaethau
iechyd gyflawni anghenion
pobl lesbiaidd, hoyw
a deurywiol

Sut y gall gwasanaethau golal iechyd gyflawni anghenion pobl lesbiaidd, hoyw a deurywiol (LHD). Dyma grynodedb o anghenion gwasanaeth LHD a sut y medrwrch addasu eich gwasanaethau i sicrhau cydraddoldeb.

Mae Stonewall Cymru mewn partneriaeth gyda Phrifysgol Canolbarth Lancashire (UCLAN) wedi recriwtio a hyfforddi 5 ymchwilydd cymunedol LHD er mwyn ymchwilio i brofiadau pobl lesbiaidd, hoyw a deurywiol o ddefnyddio gwasanaethau iechyd yng ngogledd a chanolbarth Cymru a chlustnodi rhai camau ar gyfer eu gwneud yn fwy addas a sensitif i anghenion pobl LHD.

Daeth tîm Ymgysylltiad Cymunedol Canolfan Ethnigrwydd ac Iechyd UCLAN â'u model Ymgysylltiad Cymunedol i Gymru am y tro cyntaf ar gyfer *Prosiect Tu Mewn Tu Allan*, gan ddatblygu sgiliau a gwybodaeth o fewn y gymuned LHD drwy recriwtio a hyfforddi ymchwilydd cymunedol i ymchwilio i'r materion o bryder penodol i'r gymuned LHD.

Pa newidiadau fydddech chi'n eu gwneud petai modd i chi ddylanwadu ar ddarpariaeth gwasanaethau iechyd?

gofynnwyd y cwestiwn hwn i bobl LHD yng ngogledd a chanolbarth Cymru a gellir dosbarthu eu hatebion fel a ganlyn:

★ **Yr un triniaeth i bawb:**

"Rwy'n edrych ymlaen at y dydd pan nad oes yn rhaid i mi ddod allan fel person heb fod yn heterorywiol. Mae'n hen bryd i ni gael gwasanaethau sy'n addas i unigolion fel ag yr ydym, ac nid fel mae pobl gwahanol i ni."

"Bu fy mhrofiad yn gadarnhaol, yn bersonol ac ar ran fy niweddar bartner, a dderbyniodd ofal iechyd ardderchog a

Sicrhau

chefnogaeth emosiynol da yn ystod brwydr hir yn erbyn canser. Ni theimlais erioed fy mod yn cael fy neilltuo na'm trin yn wahanol o achos ein perthynas.

Roeddent yn ymgynghori gyda mi, ac fe gafodd y ddau ohonom ein trin gyda pharch. Efallai pe arferid yr agwedd hon at ofal cleifion yn ehangach, hynny yw trin pawb gyda pharch pwy bynnag yr ydych, byddai profiadau o ran darpariaethau iechyd i'r gymuned LHD[T] ehangach yn gwellu."

★ **Ymwybyddiaeth, hyfforddiant ac addysg i staff iechyd ar faterion cyfeiriadedd rhywiol:**

"Hyfforddi pobl am faterion LHD[T]. Stopio'r ofn bod pobl naill ai yn mynd i'n sarhau neu ein bod yn mynd i ddod ar eu holau, yn arbennig meddygon a nyrsys."

"Cynigiwyd dulliau atal cenhedlu yn gryf iawn, ac fe ddaeth yn lletchwith iawn wrth ddod allan, ac ni chafwyd cyngor gwahanol"

"staff iechyd a gweinyddol i gael mwy o ddealltwriaeth am faterion / ffordd o fyw LHD ac i ddefnyddio iaith / geirfa addas a mwy o dact."

★ **Llenyddiaeth ar gyfeiriadedd cyfunrywiol:**

"Dangoswch ni yn amlach mewn poster i a'r cyfryngau. Ni welais erioed ddelwedd gan y GIC yn dangos dau ddyn neu ddwy fenyw gyda'i gilydd, ond y symbolau rhyw hurt bob tro yn lle hynny."

"Buaswn yn gwerthfawrogi petai pob llenyddiaeth / triniaeth a chwestiynau iechyd gael eu hanelu at y gymuned LHD[T] yn ogystal â heterorywiol"

"Chwalu straeon am brofion ceg y groth i lesbiaid a gofal

cydraddoldeb

meddygol eraill sy'n benodol ar gyfer cyfeiriadedd rhywiol."

★ **Triniaeth gyfartal i bartneriaid / teulu o ddewis:**

"hoffwn iddynt [perthynas agosaf/ partneriaid o'r un rhyw] gael eu trin yn gydradd ac i dderbyn yr un wybodaeth â phartneriaid heterorywiol."

Roedd dros hanner y bobl LHD wedi datgelu eu cyfeiriadedd rhywiol ('dod allan') wrth ddefnyddio gwasanaeth iechyd, ond roedd eu hanner yn teimlo i hyn newid agwedd y darparwr gofal iechyd. Amrywiodd y profiadau o awyrgylch llai cyfeillgar i staff yn cywilyddio neu'n feirniadol.

Nododd dros hanner bod derbyn gofal neu driniaeth yn brofiad cadarnhaol, ond dengys yr enghreifftiau a roddwyd, yn amrywio o 'dderbyn triniaeth am y salwch', a diffyg ymateb negyddol wrth 'ddod allan', i drin partneriaid yn gyfartal gyda chyplau heterorywiol, mor isel oedd y disgwyliadau am brofiadau cadarnhaol.

Credai 10% iddynt dderbyn cyngor iechyd anaddas ar gyfer eu cyfeiriadedd rhywiol. Rhoddwyd cyngor anaddas ar atal cenhedlu er eu bod 'allan', yr angen am brawf ceg y groth, a phwysau i gael prawf HIV/AIDS.

Dywedodd mwyafrif uchel o'r bobl LHD y byddent yn cofrestru eu partner o'r un rhyw fel perthynas agosaf. Y rhesymau a roddwyd dros beidio â gwneud hynny oedd ofn camwahaniaethu, ofn y byddai effaith ar driniaeth a diffyg hyder y byddai eu cyfeiriadedd rhywiol yn cael ei gadw'n breifat.

Meddai nifer o bobl y byddent yn teimlo'n fwy hyderus wrth ddefnyddio gwasanaethau iechyd petai gweithwyr gofal iechyd yn rhoi statws cyfartal i berthynas cyfunrywiol yn eu llenyddiaeth a'u diwylliant.

Sicrhau

Atebion a chanlyniadau

- ★ **Hyfforddi'r holl staff gofal iechyd (gan gynnwys staff gweinyddol a domestig) ar faterion cyfeiriadedd rhywiol o ran gofal iechyd a chydraddoldeb triniaeth.** Gweithio gyda rhwydweithiau staff LHD y GIC ar ffyrdd o hyrwyddo cydraddoldeb a pharch at bobl LHD.

Canlyniadau disgwyliedig:

- Newid agwedd at ddatgelu cyfeiriadedd rhywiol
- Mynediad addas at anghenion gofal iechyd unigolion LHD

- ★ **Gwell dulliau o adnabod, cydnabod a thrin cyfeiriadedd cyfunrywiol fel hunaniaeth.** Monitro er mwyn darganfod os yw'n iawn, ac nid yn unig er mwyn gweld os oes defnyddwyr gwasanaeth LHD.

Canlyniadau disgwyliedig:

- Byddai person LHD yn teimlo'n fwy hyderus wrth ddefnyddio gwasanaethau

- ★ **Cynyddu mynediad at wasanaethau cyfeiriadedd rhywiol penodol ar gyfer pobl LHD.**

Canlyniadau disgwyliedig:

- Mwy o glinigau Meddygaeth Genhedlol Wrinol, yn amlach, mewn mwy o lefydd, ar gyfer pobl lesbiaidd a hoyw.

- ★ **I dderbyn hawl y claf i enwebu eu partner cyfunrywiol neu person o'u dewis fel eu perthynas agosaf.**

Canlyniadau disgwyliedig:

- Byddai person LHD yn teimlo'n fwy hyderus wrth ddefnyddio gwasanaethau

- ★ **Cefnogi a gweithio gyda rhyngweithwyr ac ymchwilwyr cymunedol LHD er mwyn ymgynghori gyda phobl LHD ar y ddarpariaeth gwasanaeth.**

cydraddoldeb

Canlyniadau disgwylidig:

- Mynediad addas at anghenion gofal iechyd unigolion LHD

Mae'r daflen hon yn defnyddio ymchwil dan arweiniad cymunedol yn edrych ar brofiadau pobl lesbiaidd, hoyw a deurywiol o ddefnyddio gwasanaethau iechyd yng ngogledd a chanolbarth Cymru. Yr ymchwilwyr cymunedol yng ngogledd Cymru oedd Kimberley Cook, Gareth Davies, Stiwart Edwards, Craig Semple, Lowri Williams a Shirley Ann Williams.

Rheolwyd *Prosiect Tu Mewn Tu Allan* gan Stonewall Cymru a Chanolfan Ethnigrwydd ac Iechyd Prifysgol Canolbarth Lancashire, ac fe'i ariannwyd gan yr Adran Cymunedau a Llywodraeth Leol. Cefnogwyd gwaith y Prosiect hefyd gan Ganolfan Cydraddoldeb a Hawliau Dynol GIC Cymru.

Ceir adroddiad llawn ymchwil *Prosiect Tu Mewn Tu Allan*, a manylion am fodel Ymgysylltiad Cymunedol UCLAN ar wefan dwyieithog Stonewall Cymru **www.stonewallcymru.org.uk**

Am fwy o wybodaeth

www.stonewallcymru.org.uk gweler yr **adran Banc Gwybodaeth** am:

Eich Cyfrif Neu'ch Eithrio 2003 – Arolwg cyntaf bobl LHD yng Nghymru

Ninnau Hefyd! 2004 – Adroddiad ar ddarpariaeth ac anghenion cefnogaeth cymunedol pobl LHD yng Nghymru

Canllawiau Stonewall i Gyflogwyr – Rheoliadau Cydraddoldeb Cyflogaeth (Cyfeiriadedd Rhywiol) 2004

Pecyn Hyrwyddwyr Amrywiaeth

Adran Gweithle am fanylion am gynllun Hyrwyddwyr

Amrywiaeth Stonewall, fforwm arfer da i gyflogwyr er mwyn hyrwyddo cydraddoldeb LHD yn y gweithle.

Adran Iechyd y Banc Gwybodaeth yn edrych ar anghenion gofal iechyd penodol pobl LHD

www.lgbthealthscotland.org.uk Scotland's Inclusion (LGBT Health) Project